

Zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih v slovenskih zaporih¹

Gorazd Meško,² Rok Hacin³

V prispevku se osredotočamo na raziskovanje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih v slovenskih zaporih. Glavni cilj študije je identificirati dejavnike, ki so povezani z zaznavo legitimnosti zaporskih delavcev pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Rezultati regresijskih analiz so pokazali, da se z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obeh skupinah obsojencev povezujejo zaupanje v avtoriteto, odnosi z zaporskim osebjem, postopkovna pravičnost, distributivna pravičnost in učinkovitost zaporskega osebja. Rezultati diskriminantne analize so pokazali statistično pomembne razlike med obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, v zaznavi legitimnosti, zaupanja v avtoriteto, odnosov z zaporskim osebjem, dolžnosti podrediti se ter učinkovitosti zaporskega osebja in zaporske subkulture. Obsojenci, ki so prvič prestajali zaporno kazen, so legitimnost zaporskega osebja zaznavali pozitivneje kot tisti, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Doslednost in profesionalnost zaporskih delavcev, ki se kažejo v pošteni in spoštljivi obravnavi obsojencev, sta povezani z zaznavo legitimnosti pri obsojencih.

Glavne besede: obsojenci, legitimnost, pravičnost, zapor, Slovenija

UDK: 343.8

1 Uvod

Legitimnost in red v zaporu temeljita na konsistentnosti interakcij med zaporskim osebjem in obsojenci. Zaporski delavci⁴ s spoštljivim, nepokroviteljskim in iskrenim odnosom do obsojencev gradijo in vzdržujejo svoj položaj legitimnega nosilca avtoritete v zaporskem okolju (Auty in Liebling, 2019; Carrabine, 2005; Liebling, 2011). Priznavanje legitimnosti zaporskim delavcem je oteženo, saj je skupen element vseh obsojencev njihov »spor z državo« in njenimi institucijami. Posameznik, ki stori kaznivo dejanje, ne priznava legitimnosti pravil obstoječega družbenega sistema (Jackson, Tyler, Bradford, Taylor in Shiner, 2010).

Izkušnja prestajanja zaporne kazni ima različne posledice za posameznika in njegovo zaznavo zaporskega sistema, zaporskega osebja in drugih obsojencev (Liebling et al., 2019). Obsojenci, ki so v preteklosti že imeli izkušnje z zaporskim sistemom, so se med prestajanjem kazni naučili »tricks of the trade« oziroma z drugimi besedami, ponotranjili so dinamiko zaporskega življenja ter formalnih in neformalnih pravil v zaporskem okolju. Predvidevamo, da ti obsojenci legitimnost in učinkovitost zaporskega osebja zaznavajo bolj negativno, saj so se jim zaporski delavci, ki naj bi jim nudili pomoč pri vzpostavitvi življenja brez kriminalitete, izneverili – večina obsojencev ne vidi svojih napak in zaporske delavce krivi za svoje neuspehe v življenju (Meško, Frangež, Rep in Sečnik, 2006). Hkrati poznavanje delovanja zaporskega sistema in predvsem sistema nagrajevanja in sankcioniranja obsojencev, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, daje večjo možnost za »izkoriščanje« zaporskega osebja z namenom pridobiti ugodnosti oziroma izogniti se dodatnim kaznim. Njihovo upoštevanje zaporskih pravil lahko označimo kot instrumentalno, in ne normativno (podrejanje zaradi ponotranjenega občutka, da je to pravilno) (Crawley, 2004).

Brunton-Smith in McCarthy (2015) sta izpostavila pomembnost prvih dni v zaporu za zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih – prvi vtis zaupanja vredne avtoritete. V nadaljevanju prestajanja zaporne kazni pride do izraza tretma (ne samo v smislu rehabilitacijske/resocializacijske terapije, temveč tudi odnosa zaporskih delavcev), ki

¹ Prispevek je nastal na podlagi raziskovalnega dela v okviru temeljnega raziskovalnega projekta Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Projekt z naslovom *Legitimnost in zakonitost policijske dejavnosti, kazenskega pravosodja in izvrševanja kazenskih sankcij* (št. projekta J5-5548, 2013–2016) je financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

² Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo in predstojnik Inštituta za varstvoslovje na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

³ Dr. Rok Hacin, docent za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si

⁴ Med zaporsko osebje prištevamo pravosodne policiste (paznike) in strokovne delavce (pedagoge, psihologe, socialne delavce itd.).

so ga obsojenci deležni. Predvidevamo, da specifičnost tretmajske usmeritve v slovenskih zaporih, ki sta jih Flander in Meško (2016) opredelila kot izjemen primer zaporov v post-socialistični družbi (po stopnjah zapiranja in rehabilitacijski usmerjenosti so namreč primerljivi z zapori v skandinavskih državah), pozitivno vpliva na zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih.

Pretekle študije o legitimnosti v zaporskem okolju (Cheliots in Liebling, 2006; Reisig in Meško, 2009; Steiner in Wooldredge, 2008) so opozorile na širok nabor dejavnikov, ki vplivajo na (negativno) zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, hkrati pa so izpostavile skupine obsojencev, ki imajo tradicionalno bolj negativno zaznavo zaporskega osebja: 1) pripadniki etničnih manjšin, 2) zaznavanje nepravilnosti in izvajanju moči zaporskega osebja (razporejanje dela znotraj zapora ter 3) starost in dolžina kazni (mlajši obsojenci in tisti s krajšimi kaznimi). Ugotovitve študij niso v celoti odgovorile na vprašanje o povezavi preteklih izkušenj z zaporskim sistemom na zaznavo legitimnosti zaporskega osebja. V prispevku se osredotočamo na identifikacijo dejavnikov, ki so povezani z zaznavo legitimnosti pri obsojencih v slovenskih zaporih. Natančneje, ugotavljamo razlike med zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim osebjem. V nadaljnjem besedilu predstavljamo teoretična izhodišča legitimnosti v zaporskem okolju in ugotovitve empiričnega dela študije. V zaključku razpravljamo o ugotovitvah in implikacijah študije.

2 Legitimnost v zaporskem okolju

Prisotnost legitimnosti v zaporu vpliva na prostovoljno podreitev obsojencev zaporskim pravilom. Gledano širše, prisotnost legitimnosti vpliva na zagotavljanje notranjega reda v zaporih in je alternativa tradicionalnim metodam zagotavljanja reda v zaporih, ki so temeljila na uporabi prisile.⁵ Gradnja oziroma ohranjanje legitimnosti znotraj zapora je bilo v sre-

⁵ Crewe (2009, 2011) je poudaril nov pristop uporabe mehke moči pri izvajanju nadzora v zaporih kot alternativo tradicionalnim metodam zagotavljanja reda v zaporu. Uporabo mehke moči je opredelil kot tiste vidike tretmaja in regulacij, ki so dosežene z neposrednim odnosom med obsojenci in zaporskim osebjem ter s posrednimi politikami, ki jih uveljavljajo zaporski delavci. Te politike spodbujajo obsojence k nadzorovanju lastnega vedenja, razreševanju agresivnega vedenja in pozitivnim interakcijam z zaporskim osebjem ob hkratnem prevzemanju odgovornosti za lastne napake. Z drugimi besedami, uporaba pristopov mehke moči daje obsojencem psevdooavtonomen prostor, v katerem sprejemajo odločitve o svojem življenju, hkrati pa jih zaporsko osebje neformalno usmerja v »pravilno« uporabo te avtonomije in jih nagraduje za njihove dosežke.

dišču številnih penoloških študij (npr. Liebling, 2011; Reisig in Meško, 2009), saj so raziskovalci izhajali iz prepričanja, da je prisotnost legitimnosti v zaporih pomembna zaradi samega (prostovoljnega) podrejanja obsojencev zaporskim pravilom oziroma zaporskim delavcem, kar posledično zaporskemu osebju omogoča učinkovito izvajanje nalog in preprečuje uporabo sile nad obsojenci (nemoten potek vsakodnevnih opravil v zaporu in učinkovito izvajanje tretmaja obsojencev). Obenem pozitivna zaznava legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih zmanjšuje nevarnost fizičnega nasilja nad zaporskim osebjem (napadi in upori obsojencev) in pozitivno vpliva na odnose z zaporskimi delavci (Griffin in Hepburn, 2013).

Nova spoznanja so pokazala, da legitimnost v zaporu ni trden, nespreminjajoč se pojav,⁶ temveč je odvisen od neprestanega dialoga med nosilci moči (zaporskim osebjem) in podrejenimi (obsojenci) (Bottoms in Tankebe, 2012; Liebling, 2011). Za sprejemljivost nosilcev moči so potrebna ustrezna stališča oziroma odnosi s prejemniki, kot tudi pravično ravnanje nosilcev moči oziroma, kot je zapisal Woolf (1991), zapori morajo iskati legitimnost pri obsojencih. Bosworthova (1996) je zapor opredelila kot prizorišče neprestanih pogajanj, kjer imajo tako obsojenci kot predstavniki institucije določeno stopnjo moči. Ta koncept legitimnosti, ki ga lahko imenujemo dialog, dinamika ali pogojevanje, pojasnjuje pomembnost odnosov med obsojenci in zaporskim osebjem za življenje v zaporu. Natančneje proučevanje teh odnosov nam razkrije, da zaporsko osebje večino časa poskuša obsojence usmerjati k spoštovanju in upoštevanju pravil. Zaporski delavci poskušajo doseči spoznanje pri obsojencih, da je njihova kazen pravična, ter jim pomagati, da po odhodu iz zapora ne bodo ponovno storili kaznivih dejanj (Liebling, 2011).

Če je postopek vzpostavljanja legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencu neuspešen, bo ta ponovno kršil družbene norme, ki jih zaznava kot nelegitimne – pojav povratništva. Hkrati tisti obsojenci, ki ne zaznavajo zaporskega osebja kot legitimnega nosilca moči, ne bodo sprejeli njihove pomoči oziroma bodo igrali »tretmajsko igro« in se pravilom igre prilagajali navidezno, instrumentalno.⁷ Kelman (1961) je opredelil instrumentalne motive podrejanja avtoriteti, ki so posledica želje po pridobitvi nagrad (ugodnosti in privilegijev) oziroma izogibanju sankcijam. Normativne motive za podreitev avtoritetam opredelimo kot ponotranjenje odnosov, temelječih na prepričanjih posameznikov, ki so v skladu s splošnim sis-

⁶ McNeill in Robinson (2012) sta dinamičnost legitimnosti opredelila kot tekočo in nestabilno, saj kaznovani ocenjujejo način ravnanja avtoritet in ustreznost njihovih zahtev do njih.

⁷ Pri tretmajski igri se nadzorniki (zaporsko osebje) pretvarjajo, da niso nosilci nadzora, hkrati pa se nadzorovani (obsojenci) vedejo tako, da bodo zadovoljili nadzornike (Petrovec in Meško, 2006).

temom vrednot in prepričanj. Z drugimi besedami, zaporski delavci, ki so nosilci družbenih vrednot in predstavniki zapora kot legitimne družbene organizacije, si prizadevajo lastne vrednote (prevladujoče vrednote v družbi) prenesti na obsojence. Obsojenci, ki ponotranjijo te vrednote in jih sprejmejo kot svoje, naj bi bili rehabilitirani in naj ne bi več pomenili nevarnosti za družbo oziroma naj ne bi več kršili zakonov.

Izkušnja zapora je lahko pozitivna ali vsaj nevtralna, če obsojenci odločitve avtoritete zaznavajo kot pravične (Franke, Bierie in Mackenzie, 2010). Tyler (2010) je zapisal, da morajo biti za doseganje pravičnosti v postopkih izpolnjeni ti pogoji: 1) glas (obsojenci morajo imeti možnost izražanja svojih pogledov), 2) nevtralnost odločitev (odločitve morajo temeljiti na pravilih in biti nepristranske), 3) spoštljiva in dostojanstvena obravnava obsojencev ter 4) zaupanje v avtoriteto (zaporski delavci morajo stremeti k humani obravnavi obsojencev). Učinki postopkovne pravičnosti zaporskega osebja se kažejo v prostovoljnem podrejanju obsojencev zaporskim pravilom in odsotnosti nasilja v zaporih.

Obsojenci primerjajo lastne izkušnje odločitev avtoritet z njihovimi odločitvami glede drugih obsojencev. Distributivna pravičnost se navezuje na prepričanje obsojencev, da bodo zaporski delavci sprejemali enake odločitve za vse obsojence (Sparks in Bottoms, 1995). Ugotovitve študij (Bierie, 2013; Liebling in Price, 1998) so pokazale, da obsojenci izražajo največje zadovoljstvo, ko odločitve in sankcije zaporskega osebja zaznavajo kot pravične, ne glede na strogost sankcije.

Obsojenci od zaporskih delavcev pričakujejo učinkovitost, saj s tem izpolnjujejo normativne pogoje legitimnosti lastnega položaja v zaporskem okolju (Weinrath, 2016). Učinkovitost zaporskega osebja se kaže v: 1) odsotnosti nasilja v zaporu in 2) pozitivnem družbenem vzdušju v zaporu (Brinc, 2011; Reisig in Meško, 2009).

Pomanjkanje absolutne moči in nadzora zaporskih delavcev vodi v razvoj zaporske subkulture med obsojenci (Symkovych, 2017).⁸ Norme, vrednote in pravila zaporske subkulture določajo vedenje obsojencev v skoraj vseh situacijah vsakodnevnega vedenja (Kaminski, 2003). Weinrath (2016) je zaporski kodeks opredelil kot skupek pravil, ki urejajo status, vedenje, odnose in vzajemno spoštovanje med obsojenci.

Posameznikove značilnosti vplivajo na njegovo vedenje v zaporu in zaznavo zaporskega osebja. Te značilnosti delimo

⁸ Goffman (1961) je zapisal, da institucionalno okolje zapora vodi v oblikovanje *zaporskega kodeksa* oziroma pravil in vrednot, ki jih obsojenci razvijajo znotraj zaporskega sistema in ki nasprotujejo formalnim pravilom, ki jih vzpostavi zaporsko osebje.

na osebnostne značilnosti (narodnost in rasa, starost, spol, izobrazba, družinski status, samokontrola in pretekle izkušnje s kazenskopravnim oziroma zaporskim sistemom), značilnosti, ki se nanašajo na kazni (dolžina kazni, dolžina prestane kazni, zaporski režim in vrsta kaznivega dejanja), in značilnosti, ki se nanašajo na samo prestajanje zaporne kazni (zaposlitev, izobraževanje in vključenost v substitucijsko terapijo) (Adams, 1992; Jiang in Winfree, 2006; Reisig in Meško, 2009; Santos, 2006).

3 Slovenski zaporski sistem

Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (URSIKS) je neodvisen organ znotraj Ministrstva za pravosodje, ki je pristojen za izvrševanje kazenskih sankcij v Sloveniji. Slovenski zaporski sistem sestavlja šest zavodov za prestajanje kazni zapora s pripadajočimi oddelki in Prevezgojni dom Radeče. Zaporsko populacijo sestavljajo obsojenci, priporniki, posamezniki obsojeni na nadomestni zapor, posamezniki, obsojeni na mladoletniški zapor, in mladoletniki v prevzgojnem domu. Povprečno število zaprtih oseb (brez hišnega zapora) je v obdobju 1995–2018 narastlo s 734 na 1.343 (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Zaprte osebe v Sloveniji so razvrščene v različne tipe zaporov oziroma prevzgojni dom glede na:

- spol (ločevanje obsojencev od obsojenk; v Prevzgojnem domu Radeče so ločeni znotraj institucije);
- naravo kazni (ločevanje pripornikov in obsojencev);
- dolžino kazni (zapori za prestajanje kazni do 18 mesecev in zapori za prestajanje daljših zapornih kazni);
- starost zaprte osebe (ločevanje mladoletnikov in obsojencev; v nekaterih primerih so ločeni znotraj institucij);
- varnostno oceno (odprti, polodprti in zaprti oddelki za porov) (Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS], 2018).

Slovenski zaporski sistem nima mehanizmov oziroma institucij za ločevanje obsojencev, ki so prvič na prestajanju zaporne kazni in povratniki.⁹ Trenutno v Sloveniji ne obstaja uradna statistika povratništva obsojencev.

⁹ Iz letnih poročil Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij je mogoče razbrati, da je bilo v obdobju 2000–2017 približno polovica obsojencev, ki so začeli prestajati zaporno kazni, povratnikov (v letu 2000 je delež povratnikov znašal 37,9 %, v letu 2017 pa 48,1 %). Uporabljena metodologija povratnike opredeljuje kot tiste osebe, ki so kadar koli pred nastopom sedanje kazni že prestajale zaporno kazni (URSIKS, 2001–2018).

4 Metode raziskovanja

Študija je potekala od oktobra do decembra 2016 v vseh slovenskih zaporih in prevzgojnem domu. Podatke smo zbirali z anketiranjem obsojencev. Uporabili smo prirejen vprašalnik za merjenje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki je bil predhodno uporabljen v študiji Reisiga in Meška (2009). K sodelovanju v študiji so bili povabljeni vsi obsojenci, obsojenke in gojenci v prevzgojnem domu.¹⁰ Sodelovanje v študiji je bilo prostovoljno in anonimno. Pred začetkom anketiranja smo vsebino študije predstavili obsojencem na naslednje načine: 1) skupini obsojencev, ki so se zbrali v skupnih prostorih (npr. jedilnica, učilnica, soba za obiske itd.) in 2) posameznikom v njihovih sobah (celicah) ter jih povabili k sodelovanju. Nato so bili vprašalniki razdeljeni tistim obsojencem, ki so se odločili za sodelovanje v študiji. Ti so vprašalnike izpolnili v skupnih prostorih ali svojih sobah. Drugi avtor prispevka je osebno prevzel izpolnjene vprašalnike pri obsojencih oziroma jih je prevzel na predhodno dogovorjenem mestu po določenem času, ki je bil predviden za izpolnjevanje vprašalnika (približno 30 minut).

4.1 Opis vzorca

Vzorec obsojencev ($n = 294$) zajema 29,2 % vseh obsojencev leta 2016 (obsojenke smo zaradi majhnosti vzorca izločili iz nadaljnjih analiz, med gojenci v prevzgojnem domu Radeče pa ni bilo žensk). Izločitev obsojenk iz vzorca nam omogoča posploševanje rezultatov le na obsojence. Več kot polovica obsojencev (55,1 %) je prvič prestajalo zaporno kazen, dve tretjini obsojencev je bilo mlajših od 45 let, večina obsojencev (85 %) je imelo dokončano osnovno šolo ali eno izmed srednjih šol, več kot polovica obsojencev je bilo v razmerju, zunajzakonski skupnosti ali poročenih (53,7 %) in imelo otroke (56,1 %), manj kot polovica obsojencev je prestajalo kazen na odprtih (13,9 %) ali polodprtih oddelkih (28,9 %), približno tretjina obsojencev je prestalo šest mesecev ali manj zaporne kazni in 12,9 % obsojencev je prestalo tri leta ali več zaporne kazni, več kot polovica obsojencev (56,1 %) je med prestajanjem kazni imelo zaposlitev v zaporu ali zunaj njega, skoraj 40 % obsojencev je bilo med prestajanjem zaporne kazni vključenih v eno izmed oblik izobraževanja in skoraj četrtina obsojencev je bilo vključenih v substitucijsko terapijo. Natančnejši podatki o vzorcu posamezne skupine obsojencev in demografski podatki so prikazani v tabeli 1.

Tabela 1: Demografske značilnosti obsojencev

Spremenljivke	Obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen		Obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom		
	n	%	n	%	
Starost	18–29	42	25,9	24	18,2
	30–44	61	37,7	72	54,5
	45 in starejši	40	24,7	22	16,7
	Ni odgovora	19	11,7	14	10,6
Izobrazba	Osnovna šola	44	27,2	48	36,4
	Srednja šola	90	55,6	68	51,5
	Višja izobrazba	26	16,0	15	11,4
	Ni odgovora	2	1,2	1	0,8
Družinski status	Samski/ločen/vdovec	68	42,0	65	49,2
	V razmerju/poročen/ v zunajzakonski skupnosti	93	57,4	65	49,2
	Ni odgovora	1	0,6	2	1,6
Starševstvo	Da	103	63,6	62	47,0
	Ne	59	36,4	67	50,8
	Ni odgovora	0	0,0	3	2,2

¹⁰ Vsi anketiranci so bili starejši od 18 let. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZDR-UPB1, 2004) določa, da oseba, starejša od 18 let, postane polnoletna in pridobi popolno poslovno sposobnost.

Režim prestajanja kazni	Odpri	32	19,8	9	6,8
	Polodpri	49	30,2	36	27,3
	Zapri	81	50,0	87	65,9
Dolžina prestane kazni	6 mesecev ali manj	53	32,7	44	33,3
	7–12 mesecev	29	17,9	26	19,7
	13–24 mesecev	22	13,6	11	8,3
	25–36 mesecev	25	15,4	16	12,1
	37 mesecev ali več	18	11,1	20	15,2
	Ni odgovora	15	9,3	15	11,4
Zaposlitev v zaporu	Da	100	61,7	65	49,2
	Ne	61	37,7	66	50,0
	Ni odgovora	1	0,6	1	0,8
Izobraževanje med prestajanjem zaporne kazni	Da	63	38,9	47	35,6
	Ne	99	61,1	83	62,9
	Ni odgovora	0	0,0	2	1,5
Substitucijska terapija	Da	22	13,6	46	34,8
	Ne	137	84,6	84	63,6
	Ni odgovora	3	1,8	2	1,6

4.2 Spremenljivke (faktorji)

V tem delu predstavljamo spremenljivke, iz katerih so bili oblikovani v nadaljnjih analizah uporabljeni faktorji (metoda glavnih osi z rotacijo varimax): 1) legitimnost, 2) postopkovna pravičnost, 3) distributivna pravičnost, 4) učinkovitost zaporskega osebja, 5) zaporska subkultura, 6) odnosi z obsojenci, 7) odnosi z zaporskim osebjem, 8) zaupanje v avtoriteto in 9) dolžnost podrediti se.

Legitimnost (zaznava legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih). Za merjenje zaznave legitimnosti zaporskih delavcev pri obsojencih smo uporabili sedem trditvev: 1) zaposleni v zaporu spoštujejo moje pravice, 2) mislim, da je režim v zaporu pošten, 3) zaposleni izrečejo sankcijo obsojencu, le kadar je to upravičeno, 4) zaposleni v zaporu mi omogočajo varno prestajanje kazni, 5) zaposleni v zaporu se trudijo za nas in nam pomagajo, 6) zaposleni mi omogočijo vse, do česar sem upravičen v zaporu, in 7) odločitve zaposlenih v zaporu so zakonite. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *zaznava legitimnosti avtoritete* (povprečna vrednost (M) = 2,94; standardni odklon (S. O.) = 1,05; Cronbachov koeficient α = 0,91).

Postopkovna pravičnost. Za merjenje zaznave postopkovne pravičnosti zaporskih delavcev pri obsojencih smo upora-

bili tri trditve: 1) zaposleni v zaporu imajo spoštljiv odnos do obsojencev, 2) zaposleni v zaporu so pravični do obsojencev in 3) zaposleni v zaporu so vljudni do obsojencev. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *postopkovna pravičnost* (M = 3,10; S. O. = 1,07; Cronbachov koeficient α = 0,89).

Distributivna pravičnost. Za merjenje zaznave enakosti odločitev zaporskih delavcev pri obsojencih smo uporabili štiri trditve: 1) zaposleni v zaporu nudijo enako kakovost storitev vsem obsojencem, 2) zaposleni v zaporu vse obsojence obravnavajo enako, 3) zaposleni v zaporu pri izrekanju sankcij vse obsojence obravnavajo enako in 4) zaposleni v zaporu pri podeljevanju privilegijev vse obsojence obravnavajo enako. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *distributivna pravičnost* (M = 2,53; S. O. = 1,15; Cronbachov koeficient α = 0,92).

Učinkovitost zaporskega osebja. Za merjenje zaznave učinkovitosti zaporskega osebja pri obsojencih smo uporabili tri trditve: 1) zaposleni v zaporu dobro nadzorujejo nasilje v zaporu, 2) zaposleni v zaporu dobro nadzorujejo kriminaliteto v zaporu in 3) zaposleni v zaporu dobro ohranjajo red v zaporu. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih

trditve smo oblikovali faktor učinkovitost zaporskega osebja ($M = 2,84$; $S. O. = 1,13$; Cronbachov koeficient $\alpha = 0,81$).

Zaporska subkultura. Za merjenje prisotnosti zaporske subkulture med obsojenci smo uporabili tri trditve: 1) vedno sem se pripravljen stepsti, če me kdo poskuša izkoristiti, 2) če mi kdo poskuša škodovati, mu poskušam to vrniti in 3) mislim, da je upravičeno napasti drugega obsojenca, če ta začne prepir. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *zaporska subkultura* ($M = 2,24$; $S. O. = 1,10$; Cronbachov koeficient $\alpha = 0,86$).

Odnosi z obsojenci. Za merjenje kakovosti odnosov med obsojenci smo uporabili tri trditve: 1) z drugimi obsojenci imam veliko skupnega, 2) v zaporu imam veliko prijateljev in 3) v zaporu zaupam drugim obsojencem. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *odnosi z obsojenci* ($M = 2,44$; $S. O. = 1,01$; Cronbachov koeficient $\alpha = 0,80$).

Odnosi z zaporskim osebjem. Za merjenje kakovosti odnosov med obsojenci in zaporskim osebjem smo uporabili tri trditve: 1) večina zaposlenih v zaporu je poštenih do mene, 2) z večino zaposlenih v zaporu imam sproščen odnos in 3) zaposleni v zaporu so po večini dostojni ljudje. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *odnosi z zaporskim osebjem* ($M = 3,25$; $S. O. = 1,07$; Cronbachov koeficient $\alpha = 0,87$).

Zaupanje v avtoriteto. Za merjenje zaupanja v avtoriteto pri obsojencih smo uporabili tri trditve: 1) zaposlenim v zaporu zaupam, da bodo poskrbeli za mojo varnost, 2) zaposleni v zaporu dobro ščitijo pravice obsojencev in 3) zaposleni v zaporu skrbijo, da smo varni. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *zaupanje v avtoriteto* ($M = 2,94$; $S. O. = 1,15$; Cronbachov koeficient $\alpha = 0,92$).

Dolžnost podrediti se. Za merjenje občutkov dolžnosti obsojencev, da se podredijo avtoriteti, smo uporabili tri trditve: 1) moral bi sprejeti in ubogati navodila/ukaze zaposlenih v zaporu, ker je to pravilno, 2) storiti bi moral, kar mi naročijo zaposleni v zaporu, če razumem razloge za ta navodila, in 3) storiti bi moral, kar mi naročijo zaposleni v zaporu, če so njihova dejanja zakonita. Trditve so bile merjene na petstopenjski lestvici od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam. Na podlagi navedenih trditvev smo oblikovali faktor *dolžnost podrediti se* ($M = 3,46$; $S. O. = 0,99$; Cronbachov koeficient $\alpha =$

$0,82$). V naslednjem delu predstavljamo Pearsonov koeficient korelacije, s katerim smo preliminarno ocenili dejavnike, ki vplivajo na zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, in preverili korelacije med odvisno spremenljivko in drugimi spremenljivkami. Izvedli smo tudi regresijske analize, s katerimi smo poiskali dejavnike, ki vplivajo na zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje s kazenskokoprnim sistemom, ter diskriminantno analizo, s katero smo identificirali razlike med skupinama obsojencev.¹¹

5 Rezultati

Pred izvedbo regresijskih analiz, na podlagi katerih smo opredelili dejavnike, ki so povezani z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, smo izračunali Pearsonov koeficient korelacije in preverili, ali je ta v populaciji statistično značilno različen od 0 (tabela 2 in 3). Koeficient smo izračunali zaradi: 1) preliminarne ocene dejavnikov, ki so povezani z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, in 2) preverbe korelacije med odvisno spremenljivko in drugimi spremenljivkami – problem multikolinearnosti. Rezultati kažejo, da obstajajo statistično pomembne korelacije med zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in 1) zaupanjem v avtoriteto ($r = 0,75$; $p < 0,01$), 2) odnosi z zaporskim osebjem ($r = 0,63$; $p < 0,01$), 3) postopkovno pravičnostjo ($r = 0,79$; $p < 0,01$), 4) distributivno pravičnostjo ($r = 0,69$; $p < 0,01$), 5) dolžnostjo podrediti se ($r = 0,25$; $p < 0,01$) in 6) učinkovitostjo zaporskega osebja ($r = 0,58$; $p < 0,01$). Rezultati testa pokažejo tudi, da obstajajo statistično pomembne korelacije med zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, in 1) zaupanjem v avtoriteto ($r = 0,78$; $p < 0,01$), 2) odnosi z zaporskim osebjem ($r = 0,69$; $p < 0,01$), 3) postopkovno pravičnostjo ($r = 0,81$; $p < 0,01$), 4) distributivno pravičnostjo ($r = 0,70$; $p < 0,01$), 5) dolžnostjo podrediti se ($r = 0,51$; $p < 0,01$), 6) učinkovitostjo zaporskega osebja ($r = 0,63$; $p < 0,01$) in 7) zaporsko subkulturo ($r = -0,21$; $p < 0,05$).

¹¹ Statistične analize so bile opravljene tudi za oceno dejavnikov, ki vplivajo na zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so bili predhodno že zaprti v zaporu, v katerem so v času študije prestajali kazen (79 obsojencev). Rezultati so pokazali, da ni bistvenih razlik v zaznavi legitimnosti pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, in tistimi, ki so bili predhodno že zaprti v zaporu, v katerem so v času študije prestajali kazen. Posledično rezultatov statističnih analiz za oceno dejavnikov, ki vplivajo na zaznavo legitimnosti pri obsojencih, ki so bili predhodno že zaprti v zaporu, v katerem so v času študije prestajali kazen, nismo prikazali.

S Pearsonovim koeficientom smo preverili, ali obstaja problem multikolinearnosti med neodvisnimi spremenljivkami. Korelacije, katerih vrednosti so višje od 0,90, so problematične, saj je nemogoče opredeliti posamezne vrednosti regresijskih koeficientov, ker obstaja neskončno število možnih kombinacij ustreznih koeficientov (Field, 2009). Iz tabel 2 in 3 je razvidno, da so korelacije med spremenljivkami ustrezne – med spremenljivkami ni multikolinearnosti. Opravili smo nadaljnje diagnostične teste, ki so potrdili odsotnost multikolinearnosti med spremenljivkami; test kolinearnosti (angl. Variance Inflation Factor – VIF) je bil za vsako spremenljivko v ustvarjenih modelih ustrezen (vrednosti niso presegle 2,1).

Z regresijskimi analizami (metoda najmanjših kvadratov) smo preverili, kateri dejavniki so povezani z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri posameznikih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in posameznikih, ki imajo predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Oblikovali smo tri modele, v katerih smo preverili povezanost zaupanja v avtoriteto, odnosov z zaporskim osebjem in postopkovne pravičnosti z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih. V tabeli 4 predstavljamo rezultate regresijske analize, ki smo jo izvedli za napovedovanje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen.

Tabela 2: Pearsonov koeficient korelacije – obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen

	1	2	3	4	5	6	7	8
Legitimnost	–							
Zaupanje v avtoriteto	0,75**	–						
Odnosi z zaporskim osebjem	0,63**	0,63**	–					
Postopkovna pravičnost	0,79**	0,70**	0,69**	–				
Distributivna pravičnost	0,69**	0,66**	0,54**	0,58**	–			
Dolžnost podrediti se	0,25**	0,31**	0,20**	0,28**	0,13	–		
Odnosi z obsojenci	0,08	0,15	0,05	0,12	0,13	0,02	–	
Učinkovitost zaporskega osebja	0,58**	0,65**	0,48**	0,53**	0,62**	0,20**	0,17*	–
Zaporska subkultura	-0,12	-0,07	-0,11	-0,21*	-0,03	-0,08	0,41**	-0,09

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; $n = 162$.

Tabela 3: Pearsonov koeficient korelacije – obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje s kazenskoopravnim sistemom

	1	2	3	4	5	6	7	8
Legitimnost	–							
Zaupanje v avtoriteto	0,78**	–						
Odnosi z zaporskim osebjem	0,69**	0,71**	–					
Postopkovna pravičnost	0,81**	0,70**	0,67**	–				
Distributivna pravičnost	0,70**	0,67**	0,54**	0,66**	–			
Dolžnost podrediti se	0,51**	0,60**	0,57**	0,44**	0,34**	–		
Odnosi z obsojenci	-0,03	-0,10	-0,08	0,05	0,10	-0,30**	–	
Učinkovitost zaporskega osebja	0,63**	0,62**	0,51**	0,62**	0,51**	0,35**	0,03	–
Zaporska subkultura	-0,21*	-0,27**	-0,16	-0,08	-0,14	-0,31**	0,47**	-0,15

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; $n = 132$.

V modelu 1 smo preverili povezanost zaupanja v avtoriteto z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen. Ugotovili smo, da sta 1) zaupanje v avtoriteto ($\beta = 0,63$; $p < 0,001$) in 2) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,19$; $p < 0,01$) povezana z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih. Obsojenci, ki pozitivneje zaznavajo učinkovitost dela zaporskega osebja in imajo večjo stopnjo zaupanja v zaporsko osebje, pozitivneje zaznavajo legitimnost zaporskih delavcev kot upravičenih nosilcev avtoritete v zaporu. Skupno model pojasnjuje 56,2 % variance zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, zajetih v vzorec.

V modelu 2 smo zaupanje v avtoriteto nadomestili s spremenljivkama 1) distributivna pravičnost in 2) odnosi z zapor-

skim osebjem, ki ju razumemo kot temeljna elementa, potrebna za razvoj zaupanja med obsojenci in zaporskimi delavci. Ugotovili smo, da so 1) distributivna pravičnost ($\beta = 0,44$; $p < 0,001$), 2) odnosi z zaporskim osebjem ($\beta = 0,31$; $p < 0,001$) in 3) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,17$; $p < 0,05$) povezani z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih. Iz modela 2 izhajajo tri pomembne ugotovitve: 1) v nasprotju s pričakovanji se distributivna pravičnost, in ne odnosi obsojencev z zaporskim osebjem, najmočnejše povezuje z zaznavo legitimnosti pri obsojencih, 2) kakovost odnosov med obsojenci in zaporskim osebjem se pozitivno povezuje z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih in 3) učinkovitost zaporskega osebja se je ponovno povezovala z zaznavo legitimnosti pri obsojencih. Skupno model pojasnjuje 59,2 % variance zaznave legitimnosti avtoritete pri obsojencih, zajetih v vzorec.

Tabela 4: Regresijska analiza: napovedovanje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen

Legitimnost	Model 1			Model 2			Model 3		
	(s. e.)	β	t	(s. e.)	β	t	(s. e.)	β	t
Distributivna pravičnost				0,07	0,44***	6,15	0,06	0,31***	5,03
Dolžnost podrediti se	0,06	-0,01	-0,15	0,06	0,07	1,22	0,05	-0,01	-0,21
Odnosi z obsojenci	0,07	-0,03	-0,46	0,06	0,00	0,03	0,05	-0,07	-1,52
Odnosi z zaporskim osebjem				0,07	0,31***	4,75			
Postopkovna pravičnost							0,06	0,59***	9,68
Učinkovitost zaporskega osebja	0,07	0,19**	2,81	0,07	0,17*	2,47	0,06	0,12*	2,11
Zaporska subkultura (nasilnost)	0,07	-0,03	-0,49	0,07	-0,05	-0,80	0,06	0,04	0,82
Zaupanje v avtoriteto	0,08	0,63***	8,74						
Osebnostne značilnosti									
Starost	0,08	-0,01	-0,12	0,08	-0,08	-1,37	0,06	-0,09	-1,86
Izobrazba	0,08	-0,04	-0,65	0,08	0,03	0,45	0,07	-0,02	-0,46
Družinski status	0,11	0,05	0,91	0,11	0,12*	2,06	0,09	0,06	1,31
Starševstvo	0,12	-0,04	-0,65	0,12	-0,02	-0,37	0,09	-0,02	-0,45
Značilnosti kazni									
Zaporski režim	0,07	-0,06	-1,01	0,07	-0,05	-0,93	0,06	-0,06	-1,15
Dolžina prestane kazni	0,05	-0,10	-1,42	0,05	-0,08	-1,17	0,04	-0,12*	-2,03
Zaposlitev v zaporu	0,11	0,01	0,13	0,10	-0,01	-0,21	0,09	0,01	0,19
Izobraževanje v zaporu	0,10	-0,02	-0,31	0,09	-0,01	-0,22	0,08	-0,06	-1,39
Substitucijska terapija	0,15	-0,08	-1,44	0,14	-0,05	-0,91	0,12	0,00	0,08
F	14,79***			15,61***			26,07***		
R ² (prilagojen)	56,2 %			59,2 %			71,4 %		
n	162			162			162		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

V modelu 3 smo odnose z zaporskim osebjem nadomestili z zaznavo postopkovne pravičnosti. Postopkovno pravičnost razumemo kot temeljni element vzpostavljanja in ohranjanja kakovostnih odnosov med obsojenci in zaporskimi delavci. Ugotovili smo, da se 1) postopkovna pravičnost ($\beta = 0,59$; $p < 0,001$), 2) distributivna pravičnost ($\beta = 0,31$; $p < 0,001$), 3) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,12$; $p < 0,05$) in 4) dolžina prestane kazni ($\beta = -0,12$; $p < 0,05$) povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih. Iz modela 3 izhajajo štiri pomembne ugotovitve: 1) postopkovna pravičnost se najmočneje povezuje z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, 2) z vključitvijo postopkovne pravičnosti v model se je velikost regresijskih koeficientov distributivna pravičnost in učinkovitost zaporskega osebja rahlo zmanjšala, 3) odnosi z obsojenci se negativno povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih; kakovost odnosov z drugimi obsojenci vpliva na identifikacijo posameznika z zaporniško skupino, za katero je značilno zavračanje avtoritete, in 4) dolžina prestane kazni se negativno povezuje z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih; predvidevamo, da se vpliv drugih obsojencev na posameznika veča z dolžino preživetega časa v zaporu. Skupno model pojasnjuje 71,4 % variance zaznave legitimnosti avtoritete pri obsojencih, zajetih v vzorec.

V tabeli 5 predstavljamo rezultate regresijske analize, ki smo jo izvedli za napovedovanje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Oblikovali smo tri modele. V modelu 1 smo preverili povezanost zaupanja v avtoriteto z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih. Ugotovili smo, da se podobno kot pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, 1) zaupanje v avtoriteto ($\beta = 0,57$; $p < 0,001$) in 2) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,22$; $p < 0,01$) povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Obsojenci, ki pozitivneje zaznavajo učinkovitost dela zaporskega osebja in imajo večjo stopnjo zaupanja v zaporsko osebje, pozitivneje zaznavajo legitimnost zaporskih delavcev kot upravičenih nosilcev avtoritete v zaporu. Skupno model pojasnjuje 63,3 % variance zaznave legitimnosti avtoritete pri obsojencih, zajetih v vzorec.

V modelu 2 smo zaupanje v avtoriteto nadomestili s spremenljivkama 1) distributivna pravičnost in 2) odnosi z zaporskim osebjem, ki ju razumemo kot temeljna elementa za razvoj zaupanja med obsojenci in zaporskimi delavci. Ugotovili smo, da se podobno kot pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, 1) distributivna pravičnost ($\beta = 0,35$; $p < 0,001$), 2) odnosi z zaporskim osebjem ($\beta = 0,29$; $p < 0,001$) in 3) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,23$; $p < 0,01$) povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojen-

cih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Iz modela 2 izhajajo tri pomembne ugotovitve: 1) distributivna pravičnost, in ne odnosi obsojencev z zaporskim osebjem, se najmočneje povezuje z zaznavo legitimnosti pri obsojencih, 2) kakovost odnosov med obsojenci in zaporskim osebjem se pozitivno povezuje z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih in 3) učinkovitost zaporskega osebja se močneje povezuje z zaznavo legitimnosti pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, kot pa pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen. Skupno model pojasnjuje 67,0 % variance zaznave legitimnosti avtoritete pri obsojencih, zajetih v vzorec.

V modelu 3 smo odnose z zaporskim osebjem nadomestili z zaznavo postopkovne pravičnosti. Postopkovno pravičnost razumemo kot temeljni element vzpostavljanja in ohranjanja kakovostnih odnosov med obsojenci in zaporskimi delavci. Ugotovili smo, da se podobno kot pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen: 1) postopkovna pravičnost ($\beta = 0,50$; $p < 0,001$), 2) distributivna pravičnost ($\beta = 0,24$; $p < 0,001$) in 3) učinkovitost zaporskega osebja ($\beta = 0,13$; $p < 0,05$) povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Iz modela 3 izhajajo tri pomembne ugotovitve: 1) postopkovna pravičnost se najmočneje povezuje z zaznavo legitimnosti avtoritete pri obsojencih, 2) z vključitvijo postopkovne pravičnosti v model se je velikost regresijskih koeficientov distributivna pravičnost in učinkovitost zaporskega osebja rahlo zmanjšala in 3) dejavniki postopkovna pravičnost, distributivna pravičnost in učinkovitost zaporskega osebja se povezujejo z zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obeh skupinah obsojencev. Skupno model pojasnjuje 73,7 % variance zaznave legitimnosti avtoritete pri obsojencih, zajetih v vzorec. V nadaljnjem delu predstavljamo rezultate diskriminantne analize, s katero smo ugotavljali razlike med zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so že imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom.

Tabela 5: Regresijska analiza: napovedovanje zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so že imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom

Legitimnost	Model 1			Model 2			Model 3		
	(s. e.)	β	t	(s. e.)	β	t	(s. e.)	β	t
Distributivna pravičnost				0,07	0,35***	5,36	0,06	0,24***	3,82
Dolžnost podrediti se	0,07	0,06	0,85	0,07	0,09	1,29	0,06	0,12	1,95
Odnosi z obsojenci	0,06	0,05	0,77	0,06	-0,03	-0,44	0,06	-0,04	-0,62
Odnosi z zaporskim osebjem				0,07	0,29***	4,11			
Postopkovna pravičnost							0,07	0,50***	7,11
Učinkovitost zaporskega osebja	0,07	0,22**	3,20	0,07	0,23***	3,59	0,06	0,13*	2,25
Zaporska subkultura (nasilnost)	0,06	0,00	-0,04	0,06	-0,02	-0,33	0,05	-0,07	-1,21
Zaupanje v avtoriteto	0,08	0,57***	7,02						
Osebnostne značilnosti									
Starost	0,09	-0,08	-1,28	0,09	-0,08	-1,44	0,08	-0,09	-1,84
Izobrazba	0,09	0,05	0,89	0,08	0,01	0,18	0,07	0,01	0,26
Družinski status	0,12	-0,02	-0,28	0,11	0,04	0,65	0,09	0,00	-0,06
Starševstvo	0,12	-0,06	-0,98	0,11	0,00	0,04	0,10	0,02	0,43
Značilnosti kazni									
Zaporski režim	0,09	-0,06	-0,90	0,09	-0,09	-1,55	0,08	-0,05	-1,02
Dolžina prestane kazni	0,05	0,00	-0,01	0,05	0,06	0,87	0,04	0,01	0,22
Zaposlitev v zaporu	0,11	-0,05	-0,86	0,11	0,01	0,24	0,09	0,00	-0,09
Izobraževanje v zaporu	0,11	0,05	0,92	0,11	0,02	0,41	0,09	0,04	0,82
Substitucijska terapija	0,11	0,00	0,05	0,11	0,04	0,68	0,09	0,06	1,17
F	16,09***			17,59***			23,91***		
R ² (prilagojen)	63,3 %			67,0 %			73,7 %		
n	132			132			132		

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

V tabeli 6 predstavljamo rezultate diskriminantne analize. Wilksova lambda (0,89; p < 0,001) diskriminantne analize razkriva statistično pomembne razlike med obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Korelacije med napovedanimi spremenljivkami in diskriminantno analizo poudarjajo, da se spremenljivke 1) zaznava legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih (9,89; p < 0,01), 2) zaupanje v avtoriteto (5,55; p < 0,05), 3) odnosi z zaporskim osebjem (6,71; p < 0,01), 4) dolžnost podrediti se (15,99; p < 0,001), 5) učinkovitost zaporskega osebja (7,96; p < 0,01) in 6) zaporska subkultura (16,70; p < 0,001) povezujejo z razlikovanjem med skupinama. Primerjava obsojencev, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom,

je pokazala, da obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, pozitivneje zaznavajo 1) legitimnosti zaporskega osebja, 2) odnose z zaporskim osebjem in 3) učinkovitost zaporskega osebja. Hkrati imajo večje zaupanje v avtoriteto in so se ji bolj pripravljeni podrediti. Med obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, je večja prisotnost zaporske subkulture.

Klasifikacija odgovorov obsojencev pokaže, da je bilo skupo pravilno razvrščenih 62,9 % obsojencev (74,7 % obsojencev, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in 48,5 % obsojencev, ki imajo predhodne izkušnje z zaporskim sistemom). Rezultati klasifikacije odgovorov obsojencev razkrivajo, da imajo obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, enotnejše poglede;

25,3 % obsojencev, ki prvič prestajajo zaporno kazen, imajo podobne poglede kot obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Hkrati ima 51,5 % obsojencev, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, podobne poglede kot obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen.

učinkovitost zaporskega osebja, 4) odnosi z zaporskim osebjem in 5) zaupanje v avtoriteto. Najmočnejše povezave so bile ugotovljene pri spremenljivkah zaupanje v avtoriteto in postopkovna pravičnost, kar razkriva, da doslednost, profesionalnost v smislu omogočanja varnega prestajanja zaporne

Tabela 6: Diskriminantna analiza: zaznava legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom

Spremenljivka	Obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen (n = 162)		Obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom (n = 132)		Wilksova lambda	F
	M	S. O.	M	S. O.		
Legitimnost	3,10	1,01	2,74	1,03	0,97	9,89**
Zaupanje v avtoriteto	3,07	1,07	2,76	1,20	0,98	5,55*
Odnosi z zaporskim osebjem	3,42	0,96	3,07	1,16	0,98	6,71**
Postopkovna pravičnost	3,23	1,01	2,93	1,09	0,99	3,83
Distributivna pravičnost	2,65	1,12	2,42	1,15	0,99	3,31
Dolžnost podrediti se	3,69	0,89	3,21	1,04	0,95	15,99***
Učinkovitost zaporskega osebja	3,03	1,09	2,64	1,13	0,97	7,96**
Odnosi z obsojenci	2,36	0,94	2,53	1,08	0,99	0,98
Zaporska subkultura	2,01	0,97	2,51	1,19	0,95	16,70***
Wilksova lambda					0,89***	

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Lestvica: 1 – sploh se ne strinjam do 5 – zelo se strinjam.

6 Razprava in zaključek

V prispevku smo se osredotočili na zaznavanje legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih v slovenskih zaporih. Ugotovitve kažejo, da se 1) zaupanje v avtoriteto, 2) odnosi z zaporskim osebjem, 3) postopkovna pravičnost, 4) distributivna pravičnost, 5) učinkovitost zaporskega osebja, 6) osebne značilnosti obsojenca in 7) značilnosti kazni povezujejo z zaznavo zaporskega osebja kot legitimnega nosilca moči pri obsojencih v slovenskih zaporih. Te ugotovitve potrjujejo teoretična izhodišča dejavnikov, ki se povezujejo z zaznavo legitimnosti v zaporskem okolju (Liebling, Arnold in Straub, 2012; Reisig in Meško, 2009).

Rezultati so pokazali, da se z zaznavo zaporskega osebja kot legitimnega nosilca v obeh skupinah obsojencev (obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tisti, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom) povezujejo 1) postopkovna pravičnost, 2) distributivna pravičnost, 3)

kazni in nudenja pomoči obsojencem, poštenost, spoštljivost in pravičnost zaporskega osebja pozitivno vplivajo na zaznavo legitimnosti pri obsojencih (Reisig in Meško, 2009). Obenem enakopravna obravnava vseh obsojencev (tudi tistih, ki se venomer vračajo v zapor) kaže na profesionalizem in nepristranskost zaporskega osebja, ki vplivata na zaznavo legitimnosti pri obsojencih. Sparks in Bottoms (1995) sta izpostavila pomembnost zaupanja obsojencev, da so odločitve zaporskega osebja enake za vse, saj je v družbi trpečih pomembno, da nekateri ne trpijo bolj kot drugi. Odnosi med zaporskim osebjem in obsojenci, za katere predvidevamo, da se razvijejo na temeljih pravičnosti in vodijo v razvoj zaupanja med obsojenci in zaporskimi delavci, se pozitivno povezujejo z zaznavo legitimnosti pri obsojencih. Zaporski delavci, ki z obsojenci razvijejo kakovostne in včasih tudi neformalne odnose, lahko pozitivno vplivajo na spremembo sovražnega odnosa obsojencev do zaporskega osebja, ki izhaja iz antiavtoritativne drže obsojencev in njihovega konflikta s kazensko-pravnim sistemom in državo (Peteh, 2000).

Primerjava med zaznavo legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih, ki so prvič prestajali zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, kaže, da med skupinama obstajajo razlike v zaznavi: 1) legitimnosti zaporskega osebja, 2) zaupanja v avtoriteto, 3) odnosov z zaporskim osebjem, 4) občutka dolžnosti podrediti se, 5) učinkovitosti zaporskega osebja in 6) zaporske subkulture. Obsojenci, ki so prvič prestajali zaporno kazen, so legitimnost zaporskega osebja zaznavali pozitivneje kot tisti, ki so se vračali na prestajanje kazni po predhodni prestani kazni. Predpostavljamo, da večina obsojencev, ki prvič prestaja kazen, zaporske delavce dojema kot strokovnjake, ki jim bodo pomagali, da se po prestani kazni ne bodo vrnili v zapor, medtem ko jih obsojenci, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, dojemajo kot delavce, ki jim pomagajo, da prestanejo zaporno kazen, in ne kot posameznike, ki jim lahko pomagajo, da po prestani kazni ne bi več ponavljali kaznivih dejanj.¹² Opozoriti moramo na možnost, da nekateri obsojenci zaporske delavce krivijo za lasten neuspeh v zunanjem svetu (neuspela rehabilitacija oziroma tretma). Hkrati imajo obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, več zaupanja v zaporske delavce¹³ in so se jim hitreje pripravljene podrediti, saj nimajo negativnih izkušenj z njimi glede njihove strokovnosti in opravljanja dela, kot jih imajo obsojenci, ki so že imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom. Negativne izkušnje lahko obsegajo neuspešnost pri pridobivanju ugodnosti ali premestitve v bolj odprt režim, prejetje sankcije, neuspeh tretma, katerega rezultat je povratak v zapor, itd. Na večja pričakovanja od zaporskih delavcev pri obsojencih, ki prvič prestajajo zaporno kazen, kaže pozitivnejša zaznava učinkovitosti zaporskega osebja. Pri tem obsojenci, ki prvič prestajajo kazen, v nasprotju od tistih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, ne morejo primerjati kakovosti obravnave z izkušnjami preteklih prestajanj zapornih kazni. Molleman in Leeuw (2011) sta ugotovila, da je zaznava izkušnje zaporske kazni pri obsojencih odvisna od pripravljenosti zaporskega osebja zadovoljevati potrebe obsojencev (avtonomija, dostopnost dobrin in vključevanje v aktivnosti) in razmer v zaporu. Predvidevamo, da na razvoj pozitivnejših odnosov med obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in zaporskimi delavci vplivajo ti dejavniki: 1) neizkušnost glede primerne vedenja v zaporu in upiranja normam zaporske subkulture, 2) večje zaupanje v zaporske delavce (povratniki so pogosto

razočarani nad zaporskim sistemom) in 3) iskanje zaščite in podpore po šoku, ki ga posameznik doživi ob prvem prihodu v zapor. Pri obsojencih, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, smo ugotovili večjo prisotnost zaporske subkulture. Predvidevamo, da so posamezniki, ki imajo predhodne izkušnje z inkarceracijo, bolj pripravljeni prevzeti vrednote in norme zaporske subkulture zaradi: 1) razočaranosti nad zaporskimi delavci, ki naj bi jim pomagali, 2) sovražnosti do celotnega sistema kazenskega pravosodja in posameznikov, ki predstavljajo ta sistem, 3) spoštovanja, ki so ga deležni zaradi statusa večkratnega storilca kaznivih dejanj, in 4) že ustvarjenih vezi in prijateljstev v zaporu, ki so rezultat preteklih prestajanj zapornih kazni.

Glavna omejitev študije je iskrenost obsojencev. Obstaja možnost, da so obsojenci zaradi strahu pred sankcijami dali zaželeno odgovore. Tovrstno vedenje smo poskusili omiliti z zagotovitvijo anonimnosti.¹⁴ Tudi izključitev obsojenk iz vzorca nam onemogoča posploševanje rezultatov na celotno populacijo obsojencev. Prihodnje raziskovanje bi se moralo osredotočiti na: 1) poglobljeno raziskovanje razlik med obsojenci, ki prvič prestajajo zaporno kazen, in tistimi, ki so imeli predhodne izkušnje z zaporskim sistemom, 2) vpliv pozitivne zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih na uspešnost tretmaja in posledično zmanjševanje povratništva ter 3) zaznave različnih oblik pomoči v času prestajanja zaporne kazni in postpenalne pomoči po odpustu iz zapora pri obsojencih.

Literatura

1. Adams, K. (1992). Adjusting to prison life. *Crime and Justice*, 16, 275–359.
2. Auty, K. M. in Liebling, A. (2019). Exploring the relationship between prison social climate and reoffending. *Justice Quarterly*. Pridobljeno na <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07418825.2018.1538421?needAccess=true>
3. Bierie, D. M. (2013). Procedural justice and prison violence: Examining complaints among federal inmates (2000–2007). *Psychology, Public Policy, and Law*, 19(1), 15–29.
4. Bosworth, M. (1996). Resistance and compliance in women's prisons: Towards a critique of legitimacy. *Critical Criminology*, 7(2), 5–19.
5. Bottoms, A. in Tankebe, J. (2012). Beyond procedural justice: A dialogic approach to legitimacy in criminal justice. *Journal of Criminal Law & Criminology* 102(1), 119–170.

¹² Na povratništvo obsojencev ne vpliva le vzdušje v zavodu za prestajanje kazni zapora, temveč tudi dejavniki pred prestano kaznijo in po njej (na primer podpora družine ali partnerjev, druženje s prestopniki, povezanost v kriminalne dejavnosti, možnosti za zaposlovanje, odzivi ljudi v življenjskem okolju itd.).

¹³ Izpostaviti moramo, da obsojenci nimajo enakega zaupanja v vse zaporske delavce. Meško et al. (2006) so opozorili, da obsojenci zaznavajo strokovne delavce kot pogojevalce oziroma manipulan-te z ugodnostmi in z njimi igrajo »tretmajsko igro«.

¹⁴ Copes, Hochstetler in Brown (2012) so ugotovili, da jih obsojenci kljub upoštevanju etičnih standardov pri raziskovanju in zagotovitvi zaupnosti in anonimnosti vsem, ki sodelujejo v študiji, pogosto zavajajo z namenom pridobitve ugodnosti. Hkrati si ne drznejšo odgovarjati iskreno zaradi strahu pred pravnimi posledicami (zaporsko osebje) ali drugimi negativnimi posledicami sodelovanja v študiji (zaporski delavci in drugi obsojenci).

6. Brinc, F. (2011). Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v prevzgojnem domu Radeče leta 2010. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(4), 295–311.
7. Brunton-Smith, I. in McCarthy, D. J. (2015). Prison legitimacy and procedural fairness: A multilevel examination of prisoners in England and Wales. *Justice Quarterly*, 33(6), 1029–1054.
8. Carrabine, E. (2005). Prison riots, social order and the problem of legitimacy. *British Journal of Criminology*, 45(6), 896–913.
9. Cheliots, L. K. in Liebling, A. (2006). Race matters in British prisons: Towards a research agenda. *British Journal of Criminology*, 46(2), 286–317.
10. Copes, H., Hochstetler, A., & Brown, A. (2012). Inmates' perceptions of the benefits and harm of prison interviews. *Field Methods*, 25(2), 182–196.
11. Crawley, E. M. (2004). Emotion and performance. *Punishment & Society*, 6(4), 411–427.
12. Crewe, B. (2009). *The prisoner society: Power, adaptation and social life in an English prison*. Oxford: Oxford University Press.
13. Crewe, B. (2011). Soft Power in prison: Implications for staff-prisoner relationships liberty and legitimacy. *European Journal of Criminology*, 8(6), 455–468.
14. Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Thousand Oaks: Sage Publications Ltd.
15. Flander, B. in Meško, G. (2016). Penal and prison policy on the »Sunny side of the Alps«. The swan song of Slovenian exceptionalism? *European Journal of Criminal Policy and Research*, 21(3), 425–446.
16. Franke, D., Bierie, D., & Mackenzie, D. L. (2010). Legitimacy in corrections. *Criminology and Public Policy*, 9(1), 89–117.
17. Griffin, M. L. in Hepburn, J. R. (2013). Inmate misconduct and the institutional capacity for control. *Criminal Justice and Behavior*, 40(3), 270–288.
18. Jackson, J., Tyler, T. R., Bradford, B., Taylor, D. in Shiner, M. (2010). Legitimacy and procedural justice in prisons. *Prison Service Journal*, 191, 4–10.
19. Jiang, S., & Winfree, L. T. Jr. (2006). Social support, gender and inmate adjustment to prison life: Insight from a national sample. *The Prison Journal*, 86(1), 32–55.
20. Kaminski, M. M. (2003). Games prisoners play: Allocation of social roles in a total institution. *Rationality and Society*, 15(2), 189–218.
21. Kelman, H. C. (1961). Processes of opinion change. *Public Opinion Quarterly*, 25, 57–78.
22. Liebling, A. (2011). Distinctions and distinctiveness in the work of prison officers: legitimacy and authority revisited. *European Journal of Criminology*, 8(6), 484–499.
23. Liebling, A. in Price, D. (1998). Staff-prisoner relationships: A summary of research. *Prison Service Journal*, 120, 3–6.
24. Liebling, A., Arnold, H., & Straub, C. (2012). *An exploration of staff-prisoner relationships at HMP Whitemoor: Twelve years on*. London: National Offender Management Service.
25. Liebling, A. et al. (2019). Are hope and possibility achievable in prison? *The Howard Journal of Crime and Justice*. Pridobljeno na <https://www.prc.crim.cam.ac.uk/pdf/hopeandpossibility>
26. McNeill, F. in Robinson, G. (2012). Liquid legitimacy and community sanctions. V A. Crawford in A. Hucklesby (ur.), *Legitimacy and compliance in criminal justice* (str. 116–137). Abingdon: Routledge.
27. Meško, G., Frangež, D., Rep, M. in Sečnik, K. (2006). Zapor: Družba znotraj družbe – pogled obsojencev na odnose in življenje v zaporu. *Socialna pedagogika*, 10(3), 261–286.
28. Ministrstvo za pravosodje. (2019). *URSIKS – Organ v sestavi*. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/
29. Molleman, T. in Leeuw, F. L. (2011). The influence of prison staff on inmate conditions: A multilevel approach to staff and inmate surveys. *European Journal of Criminal Policy and Research*, 18(2), 217–233.
30. Peteh, B. (2000). Varnostni vidiki izvrševanja kazenskih sankcij. In M. Pagon (ur.), *Dnevi varstvoslovja* (str. 579–585). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
31. Petrovec, D. in Meško, G. (2006). Back to the future: Slovenia's penological heritage. *Varstvoslovje*, 8(3–4), 356–364.
32. Reisig, M. D. in Meško, G. (2009). Procedural justice, legitimacy and prisoner misconduct. *Psychology, Crime and Law*, 15(1), 41–59.
33. Santos, M. G. (2006). *Inside: Life behind bars in America*. New York: St. Martin's Press.
34. Sparks, J. R. in Bottoms, A. E. (1995). Legitimacy and order in prisons. *British Journal of Sociology*, 46(1), 45–62.
35. Steiner, B. in Wooldredge, J. (2008). Inmate versus environmental effects on prison rule violations. *Criminal Justice and Behavior*, 35(4), 438–456.
36. Symkovych, A. (2017). Compromised power and negotiated order in a Ukrainian prison. *The British Journal of Criminology*, 58(1), 200–217.
37. Tyler, T. R. (2010). Legitimacy in corrections. Policy implications. *Criminology & Public Policy*, 9(1), 127–134.
38. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2001). *Letno poročilo 2000*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
39. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2002). *Letno poročilo 2001*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
40. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2003). *Letno poročilo 2002*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
41. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2004). *Letno poročilo 2003*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
42. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2005). *Letno poročilo 2004*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
43. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2006). *Letno poročilo 2005*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
44. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2007). *Letno poročilo 2006*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
45. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2008). *Letno poročilo 2007*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
46. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2009). *Letno poročilo 2008*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
47. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2010). *Letno poročilo 2009*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
48. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2011). *Letno poročilo 2010*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.

49. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2012). *Letno poročilo 2011*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
50. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2013). *Letno poročilo 2012*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
51. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2014). *Letno poročilo 2013*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
52. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2015). *Letno poročilo 2014*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
53. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2016). *Letno poročilo 2015*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
54. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2017). *Letno poročilo 2016*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/170503_Letno_porocilo_2016.pdf
55. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2018). *Letno poročilo 2017*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/180901_Letno_porocilo_2017.pdf
56. Weinrath, M. (2016). *Behind the walls: Inmates and correctional officers on the state of Canadian prisons*. Vancouver: University of British Columbia Press.
57. Woolf, L. J. (1991). *Prison disturbances*. London: HMSO.
58. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1). (2004). *Uradni list RS*, (69/04).

Prisoners' Perception of Legitimacy of the Prison Staff in Slovenia

Gorazd Meško, Ph.D., Professor of Criminology and Head of the Institute of Criminal Justice and Security, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Rok Hacin, Ph.D., Assistant Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: rok.hacin@fvv.uni-mb.si

This paper focuses on prisoners' perception of legitimacy of the prison staff in Slovenian prisons. The primary aim of this study is to identify those factors that influence perceptions of legitimacy of prison workers obypriprisoners who are in prison for the first time, and those who had previous experience with the prison system. Results from OLS regression analyses showed that trust in authority, relations with the prison staff, procedural justice, distributive justice, and effectiveness of the prison staff, influence perception of legitimacy of prison workers in both groups of prisoners. The results of discriminant analysis highlighted statistically significant differences between prisoners who are in prison for the first time and those who had previous experience with the prison system in their perceptions of legitimacy, trust in authority, relations with the prison staff, obligation to obey, effectiveness of the prison staff, and prison subculture. Prisoners who were in prison for the first time perceived legitimacy of the prison staff more positively than those who had previous experiences with the prison system. Consistency and professionalism of prison workers, which is reflected in an honest and respectful treatment of prisoners, affects prisoners' perception of legitimacy.

Keywords: prisoners, legitimacy, justice, prison, Slovenia

UDC: 343.8